

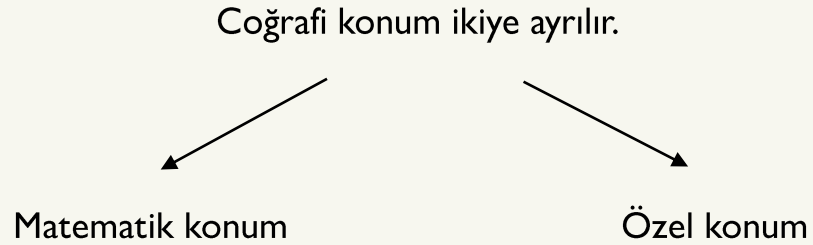
dersdeo

öğrenmenin en kolay yolu o!

COĞRAFYA

COĞRAFI KONUM

Bir bölgenin ya da bir şehrin dünyanın neresinde olduğunun ifade edilmesine **coğrafi konum** denir.

Matematik Konum

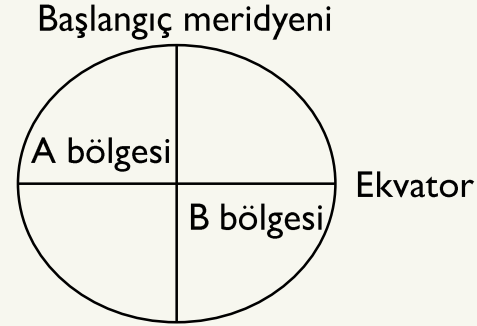
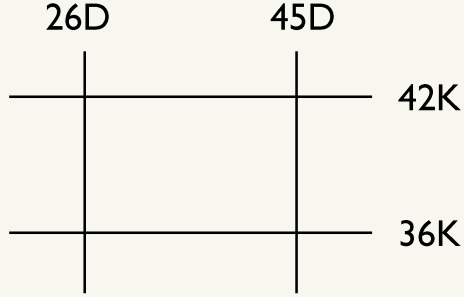
Bir yerin paralel ve meridyen değerlerini kullanarak ekvatora ve başlangıç meridyenine konumunun ifade edilmesidir.

NOT: Bir yerin paralel ve meridyenleri biliniyorsa o yerin :

- Bulunduğu yarım küreye,
- Bulunduğu matematik iklim kuşağına,
- Saat dilimine,
- Paralel ve meridyen derecelerinin artış yönüne kesin ulaşılır.

NOT:

Bir yerin matematik konumu tanımlanırken o yerden geçen tüm paralel ve meridyenler değil, sadece uç koordinatlar kullanılır. Örneğin ;

Paralel Daireleri

Ekvator nedir?

Dünyamızı eşit parçaya bölen kuzey ve güney kutup noktalarına eşit uzaklıkta olan en büyük paraleldir.

Paralel nedir?

Ekvatora paralel çizilen diğer çemberlerdir.

Paralel dairelerin özellikleri :

- En büyük paralel dairesi Ekvator'dur.
- Boyları Ekvator'dan kutuplara küçülür.
- Dereceleri kutuplara doğru büyür.
- 90 KYK'de, 90 GYK'de olmak üzere toplam 180 adettirler.
- İki paralel arası 111 km'dir ve her yerde aynıdır.

ÖRNEK

20 kuzey paraleli ile 40 güney paraleli arası kaç km'dir?

- NOT:**
- Taraf yönler çıkarılır, farklı yönler toplanır.
 - Her paralel aynı zamanda bir enlemdir.

Ekvator ve çevresi; ALÇAK ENLEMLER

Orta kuşak ve çevresi; ORTA ENLEMLER

Kutuplar ve çevresi; YÜKSEK ENLEMLER olarak adlandırılır.

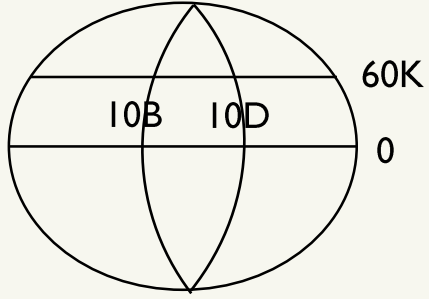
Meridyen Yayları

Kutup noktalarında birleşen, ekvatoru dik kesen, kuzey güney doğrultusunda uzanan yaylara **meridyen** denir.

Özellikleri:

- 180 doğuda, 180 batıda olmak üzere toplam 360 tanedir.
- Başlangıç meridyeni İngiltere'den (Greenwich) geçer.
- Boyları yaklaşık olarak aynıdır, sebebi ise kutuplarda birleşmeleridir.
- Meridyen aralıkları ekvatorдан kutba daralır.

ÖRNEK

NOT: Aynı meridyen üzerindeki noktaların,

- Yerel saatleri
- Öğle vakitleri AYNIDIR.

Fakat başlangıç meridyenine uzaklıkları aynı olmayabilir.

Herhangi bir meridyenin tam karşısından geçen ve o meridyeni 180° ye tamamlayan meridyene **antimeridyen** denir.

Örneğin, 80° doğu meridyenin antimeridyeni $180^\circ - 80^\circ = 100^\circ$ batı meridyenidir.

ÖRNEK

Meridyen ve paralel farkları aynı olan iki ülkeden biri ekvatora biri ise kutuplara yakınsa hangisinin yüz ölçümü daha büyük olur?

Enlem

Bir merkezin ekvatora uzaklığının derece-dakika-saniye cinsinden ifadesidir. Özel enlemler:

- Ekvator
- Dönence
- Kutup daireleri
- Kutup noktaları

Ekvator

- Başlangıç paralelidir.
- Güneş ışınlarını yılda 2 kez dik alır.
- Çizgisel hız en fazladır.
- Gece-gündüz süreleri sürekli eşittir.
- Tan-gurup süreleri en azdır.
- Yer çekimi en azdır.
- Sürekli alçak basınç alanıdır.
- Yıl boyu yağışlı ve yağış rejimi düzenlidir.

Dönenceler

- Güneş ışınlarının en son dik geldiği noktalardır.
- Dereceleri $23^{\circ} 27'$ dir.
- Güneş ışınlarını birer kez dik alırlar.
- Sürekli alçalıcı hava hareketlerinin etkisi altında kalırlar.
- Çöl iklimi, nem azlığı, mekanik çözülme etkilidir.
- Ekvatorun kuzeyindeki Yengeç Dönencesi, güneyindeki de Oğlak Dönencesi'dir.

Kutup Daireleri

- $66^{\circ} 33'$ kuzey ve güney enlemleridir.

Kutup Noktaları

- 90° enlemleridir.
- Çizgisel dönüş hızı sıfırdır.
- Yer çekimi ve gürup – tan süresi en fazladır.
- Kalıcı kar sınırı deniz seviyesindedir.

Enlemin Etkileri

- Temel etken Dünya'nın küresel şeklidir.
- Ekvatordan kutuplara doğru artarak ya da azalarak değişen birçok unsur enlemle yani matematik konumla ilgilidir.
- Sıcaklık
- İklim (bitki örtüsü – yerleşme – tarım – ekonomik faaliyetler – mimari yapı)
- Kalıcı kar alt sınırı

NOT: Kalıcı kar miktarı ile kalıcı kar alt sınırını karıştırmamalıyız. Bunun için aşağıdaki iki maddeyi unutmamalıyız.

1. Kalıcı kar miktarı kutuplara doğru artar.
2. Kalıcı kar alt sınırı kutuplara doğru azalır.

- Çizgisel hız,
- Tan ve gurup süreleri,
- Bölge boyları,
- Gece – gündüz süre farkları oluşur.

Boylam

Başlangıç meridyenine derece – dakika – saniye cinsinden uzaklığın ifadesidir. Sadece yerel saati etkiler.

Yerel Saat

Düz bir zemine dikilen bir çubuğun gölge boyunun gün içinde en kısa olduğu andır. Yani o yerde saat 12.00' dir ve bu saate de **yerel saat** denir.

- Dünya'nın batıdan doğuya doğru dönmesinden dolayı doğuda saat ileri, batıda geridir.
- Aynı meridyen üzerindeki tüm noktaların yerel saatleri aynıdır.

Yerel Saat Hesaplamaları

NOT: 2 meridyen arası her yerde 4' dir ve değişmez. (AÇISAL HIZ)

Sebebi: Dünya'nın şekli ve çizgisel hızıdır.

ÖRNEK

15° doğu boylamında yerel saat 16:20 iken Türkiye' nin en doğusunda saat kaçtır?

Boylam Hesabı

ÖRNEK

Yerel saati başlangıç meridyeninden 160 dk ileri olan boylam değeri nedir?

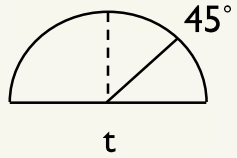
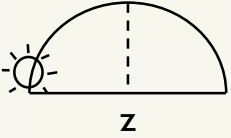
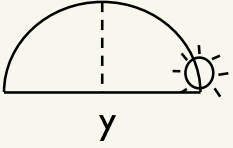
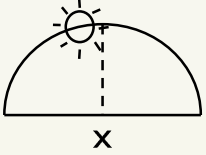
Güneş Hesaplamaları

NOT:

21 Mart ve 23 Eylül'de Dünya'nın her yerinde gece gündüz süresi eşittir.

ÖRNEK

23 Eylül günü merkezlerin saatleri nedir?

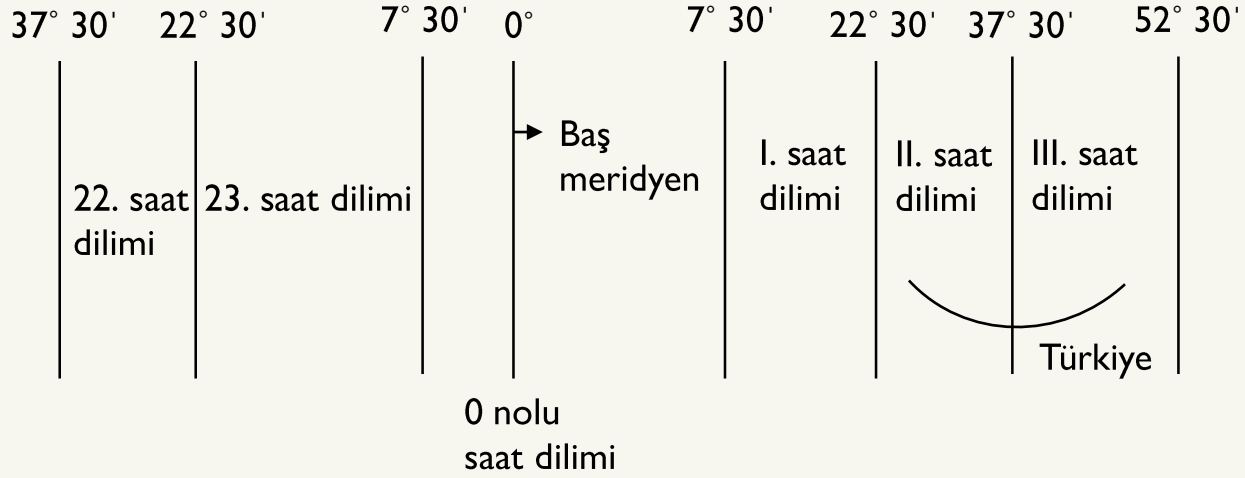
Ulusal Saat

- Ülke içindeki bir merkezin saatinin o ülkenin genelinde ortak saat olarak kullanılmasıdır.
- Ülkemizde 30° ve 45° doğu meridyenleri (İzmit ve Iğdır) ulusal saat olarak kullanılmaktadır.
- Bazı ülkeler doğu – batı doğrultuda geniş oldukları için birden fazla ortak saat kullanırlar.

Örneğin; Rusya, ABD, Çin, Kanada.

Saat Dilimleri

- Uluslararası yaşamda hayatı kolaylaştırmak için kullanılırlar.
- Her saat dilimi 15 meridyenden oluşur.
- Her saat diliminin merkez boylamı 15 ve 15' in katlarıdır.
- Her saat dilimi 7° 30' doğusundaki ve batısındaki meridyenleri kapsar.
- Türkiye II. ve III. saat dilimlerini kullanır.

Tarih Değiştirme Çizgisi

- Başlangıç meridyeninin tam karşısından geçen 180° meridyenidir.
- Batısında doğu boylamları, doğusunda batı boylamları yer alır.
- Doğusunda, yani batı boylamlarında tarih 1 gün geridir.
- Batısında, yani doğu boylamlarında tarih 1 gün ileridir.
- Girintili çıkıntılıdır.
- Büyük Okyanus ve Bering Denizi'nden geçer.

Özel Konum

- Kıtalarla göre konum
- Komşu denizler ve okyanuslara göre konum
- Önemli yollara göre konum
- Yer şekilleri
- Ortalama yükselti
- Yeraltı ve yer üstü zenginlikleri

ÖRNEK

Aşağıdakilerden hangisi Türkiye'nin özel konumunun sonucudur?

- A) Boylamları arasında 76' lık zaman farkının olması
- B) II. ve III. saat dilimlerini kullanması
- C) Yengeç Dönencesi'ne yakın olması
- D) Sıcaklığın Akdeniz'de Karadeniz'den yüksek olması
- E) Aynı anda farklı mevsim özelliklerinin yaşanması